

Luken, T. (2012). Zijn jongens slimmer dan meisjes? Column. *Bij de Les*, 8, 4 (april 2012), p. 19.

Zijn jongens slimmer dan meisjes?

In dit nummer van *Bij de Les* staan jongens en meisjes centraal. Met dit in het achterhoofd keek ik voor inspiratie voor mijn column naar de BNN televisie uitzending van de Nationale IQ test. Hoofdconclusie, zoals verwoord op de website: "Het is voor eens en altijd bewezen: mannen zijn slimmer dan vrouwen. Dat werd vanavond duidelijk in De Nationale IQ Test 2012 bij BNN. Vrouwen behaalden landelijk een gemiddeld IQ van 104 tegenover een gemiddeld IQ van 107 voor de mannen."

Onzin! Er bestaan enkele duidelijke verschillen in de capaciteiten van mannen en vrouwen. Mannen zijn gemiddeld beter in ruimtelijk inzicht en doen het bijvoorbeeld beter bij het lezen van kaarten en technische tekeningen. Vrouwen zijn gemiddeld beter in taal en diverse aspecten van sociale intelligentie. Welke groep slimmer is hangt dus af van de opgaven die je in de test stopt. Als de nationale IQ test wat minder vragen had bevat op het gebied van ruimtelijke oriëntatie en wat meer op het gebied van taal of het herkennen van gezichten en emoties, dan hadden de vrouwen de mannen verslagen.

Behalve de onverantwoorde conclusie was er nog meer mis. Er werd steeds over IQ gesproken alsof het een vast en duidelijk kenmerk van personen betreft, vergelijkbaar met bijvoorbeeld de lichaamslengte. Van een zekere Laura werd bijvoorbeeld gezegd dat zij een IQ heeft van 139. Deze manier van spreken suggereert een exactheid en stabiliteit van IQ scores die op grote afstand van de werkelijkheid staan. Zelfs bij de beste, wetenschappelijk grondig onderbouwde en onderzochte IQ tests is er altijd een behoorlijke standaardmeetfout, dat wil zeggen een ingebakken onnauwkeurigheid. Een gevonden score moet men opvatten als een indicatie in welke zone de 'ware score' van de persoon moet liggen. Bij Laura betekent dit dat haar ware score waarschijnlijk ligt tussen de 133 en 144, maar dat er dan nog een kans van één op de drie is, dat het toch nog hoger dan 144 of lager dan 133 is. En dit alles nog los van de vraag in hoeverre een IQ score het begrip intelligentie dekt. Snelheid van antwoorden, stressbestendigheid en oefening zijn bij de IQ score doorslaggevend, maar wat zegt dit over intelligentie?

Het behandelen van een IQ als een nauwkeurig, vaststaand en belangrijk kenmerk van een persoon is helemaal storend bij lage IQ scores. Dat worden dan ware stigma's. Op verschillende momenten in de uitzending kwam de zangeres Bonnie St. Claire ter sprake die enkele jaren geleden de laagste IQ score ooit had behaald: 52. "Lager dan een aap", is er indertijd gezegd. Op internet las ik dat zijzelf zei: "Ik snapte gewoon niet goed hoe het kastje voor de antwoorden werkte." Misschien inderdaad niet slim, maar is het terecht als deze ene fout de hele uitslag bepaalt? De redactie van het programma heeft indertijd laten weten dat St. Claire vaak te laat was met het indrukken van het juiste antwoord. Voor deze nuancering was in de uitzending vorige week geen plaats en voor de zoveelste keer werd de zangeres ten overstaan van miljoenen kijkers belachelijk gemaakt. Uit

ervaring weet ik dat ook in lerarenvergaderingen op scholen scores op capaciteitentests wel eens te veel als vaststaand gegeven worden gezien en dat er soms denigrerend over leerlingen gesproken wordt.

Ik ben ervan overtuigd dat tests in leerling- en loopbaanbegeleiding een belangrijke positieve rol kunnen spelen. Zij kunnen bijvoorbeeld begrijpelijk maken waarom sommige dingen zo moeilijk gaan en andere dingen zo makkelijk. Het moeten dan wel goede tests zijn, die professioneel gebruikt worden. De gebruiker moet de waarde van scores maar ook de begrenzingen daaraan goed begrijpen en nauwkeurig kunnen overbrengen. Belangrijk daarbij is het besef dat mensen zich in veel opzichten kunnen ontwikkelen, zeker als ze daar zelf voor kiezen.

Tom Luken is arbeids- en organisatiepsycholoog en werkt als onafhankelijk onderzoeker en adviseur bij loopbaanvraagstukken. Hij is onder meer lector Learning & Development bij Pro Education.